

Çocuklara Yönelik Finansal Okuryazarlık Farkındalık Programının Çocukların Finansal Okuryazarlık Düzeylerine Etkisi

Nezhat GÖK
Didim Bilim ve Sanat Merkezi
nazlinezhatgok@gmail.com
ORCID ID: 0009-0002-6440-9748

Tuğba YILDIRIM
Dokuz Eylül Üniversitesi
tubatosunx@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0321-3717

Seçkin GÖK
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Seckin4501@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-6095-9828

Kasım YILDIRIM
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
kasimyildirim@mu.edu.tr
ORCID ID: 0000-0003-1406-709X

Araştırma Makalesi	DOI: 10.31592/aeusbed.1512509
Geliş Tarihi: 08.07.2024	Revize Tarihi: 18.09.2024
	Kabul Tarihi: 25.09.2024

Atıf Bilgisi

Gök, N., Yıldırım, T. Gök, S. ve Yıldırım, K. (2024). Çocuklara yönelik finansal okuryazarlık farkındalık programının çocukların finansal okuryazarlık düzeylerine etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(3), 674-679.

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, çocuklara yönelik finansal okuryazarlık farkındalık programının ortaokul 5.sınıf öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine etkisini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu Aydın ili Sultanhisar ilçesinde yer alan iki devlet ortaokulunda öğrenim gören toplam 32 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılı güz döneminde yürütülmüştür. Araştırmada ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Deneysel gruba mevcut öğretim programının yanında proje tabanlı öğrenme yaklaşımı temelinde finansal okuryazarlık farkındalık programı uygulanmış, kontrol grubuna ise mevcut öğretim programı takip edilmiştir. Uygulama öncesi Çocuklar İçin Finansal Okuryazarlık Ölçeği ön test, uygulama bitiminde ise aynı ölçek son test olarak uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde betimsel istatistiklerin yanı sıra tek yönlü kovaryans analizinden (ANCOVA) yararlanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre deneysel grubu öğrencilerin son test puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Eğitim programının deneysel grubunu oluşturan öğrenciler üzerinde finansal okuryazarlık noktasında yüksek etkiye sahip olduğu bulgusuna da ulaşılmıştır. Ayrıca, çocuklara yönelik finansal okuryazarlık programının okul dışı öğrenme ortamları ile zenginleştirilmesi programın güçlü yönlerinden biridir.

Anahtar Kelimeler: Finansal okuryazarlık, ortaokul öğrencileri, para yönetimi.

The Effect of the Financial Literacy Awareness Program for Children on Children's Financial Literacy Levels

ABSTRACT

This study aimed to explore the effects of a financial literacy awareness program on 5th grade middle school students' financial literacy levels. The sample consisted of 32 students attending two public middle schools in Sultanhisar district of Aydın province. The research was conducted in the fall semester of the 2023-2024 academic year. A quasi-experimental design with pre-test and post-test control groups was employed in the research. While the financial literacy awareness program, based on a project-based learning approach, was implemented in the experimental, the control group only followed the existing curriculum. The Financial Literacy Scale for Children was administered as a pretest before the treatment and as a posttest at the end of the treatment. Descriptive statistics and one-way covariance analysis (ANCOVA) were used to analyze the data obtained. The findings showed that the posttest scores of the experimental group students showed a significant difference. The educational program had a high impact on the financial literacy of the students in the experimental group. Additionally, enriching the financial literacy program for children with out-of-school learning environments is one of the strengths of the program.

Keywords: Financial literacy, secondary school students, money management

Giriş

Günümüzde ekonomik koşullar hızla değişmektedir. Bu değişim bireylerin bütçelerini yönetme, tasarruf yapma, yatırım fırsatlarını değerlendirme ve mali riskleri anlama konularında yeterli bilgi ve beceriye sahip olmalarını zorunlu kılmıştır. Bu bilgi ve beceriler sadece bireylerin değil vatandaşları oldukları ülkenin de ekonomik olarak büyümesine ve bu büyümenin sürdürülebilir olmasına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda bireylerin finansal okuryazarlık becerileri oldukça önemlidir.

Finansal okuryazarlık becerisi “bireylerin mali kararlarını doğru alabilmesi için ihtiyaç duyduğu finansal bilgiler bütünü” olarak tanımlanmaktadır (Köroğlu, 2021, s. 44). Yine bu beceri; bireyin hayatı boyunca sorumlu ve bilinçli seçimler yapmasına yardımcı olan finansal becerilerin kavranması olarak da tanımlanmıştır (Dillard, 2022). Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi bu becerinin temel kaynağını finansal kavramlar oluşturmaktadır. Finansal okuryazarlık becerisi, tüketicilerin mali durumlarını başarılı bir şekilde yönetebilmeleri için çok çeşitli ürün, hizmet ve finansal ürün sağlayıcıları arasında ayırım yapabilmeleri gerektiğinden, günümüzde temel bir yaşam becerisi olarak kabul edilmektedir (Moreno-Herrero, Salas-Velasco ve Sánchez-Campillo, 2018). Çünkü düşük finansal okuryazarlık düzeyi, bireylerin bilinçsiz tüketim yapmalarına, yüksek maliyetlerle borçlanmalarına ve borçlarını ödeyememe durumuyla birlikte haciz gibi olumsuz durumlarla karşı karşıya kalmalarına neden olabilmektedir (Hastings, Madrian ve Skimmyhorn, 2013). Bu sorunlar da bireylerin iş ve aile yaşamlarına olumsuz yönde etki etmektedir (Sarıgül, 2020). Bu mali sorunlar sadece birey için değil aynı zamanda toplum için de önemli refah kaybına neden olabilir (Amagir, Groot, Maassen van den Brink ve Wilschut, 2018). Dolayısı ile finansal okuryazarlık birey için olduğu kadar ülke ekonomisi için de önemlidir (Satoğlu, 2014).

Finansal okuryazarlık becerisi, bireyin finansal açıdan seçeneklerini doğru bir biçimde değerlendirmesine, finansal açıdan sorun teşkil edebilecek problemlerden uzak durabilmesine, ulusal ve uluslararası ekonomik gelişmeleri anlayabilmesine ve yorumlayabilmesine katkı sunmaktadır (Sarıgül, 2020). Bu nedenle finansal okuryazarlık becerisi demografik farklılıklar gözetilmeksizin toplumun her kesimine kazandırılması gereken bir beceridir (Bayram, 2010). Ayrıca bu beceri hem bireye hem topluma hem de ülke ekonomisine önemli katkılar yapmaktadır (Satoğlu, 2014). Bireyin finansal konularda doğru kararlar alabilmesinin bu konuda yeterli bilgi ve farkındalığa sahip olup olmadığı ile ilgili olduğu ifade edilmektedir (Tural-Sönmez, 2022). Bu bağlamda toplumu oluşturan bireylere finansal okuryazarlığın erken yaşlarda ve sistematik olarak öğretilmesinin önemle vurgulandığı görülmektedir (Er ve Taylan, 2017; Yiğit ve Görmez, 2022). Nitekim para yönetimini başarabilen ve finansal okuryazarlık beceri düzeyleri yüksek olan öğrencilerin gelecekte toplumsal ekonomi noktasında da doğru kararlar verebileceği düşünülmektedir (Şayan ve Yakut, 2022). Bu nedenle ülke genelinde finansal okuryazarlık düzeyinin artırılması gerekmektedir.

Türkiye’de finansal okuryazarlık, öğretim programlarının da konusu olmuştur. Matematik, hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve Türkçe öğretim programlarında doğrudan veya dolaylı bir şekilde finansal okuryazarlık becerilerine ilişkin kazanımların yer aldığı görülmektedir (Köroğlu, 2021). Örneğin, finansal okuryazarlık becerisi matematik dersi öğretim programında örtülü olarak yer almıştır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Oysa İngiltere, Meksika, İsviçre gibi ülkeler finansal okuryazarlığı matematik müfredatının bir parçası olarak ele almaktadır (Sönmez ve Topcal, 2022). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında ise öğrencilere kazandırılması gereken 27 becerinin arasında finansal okuryazarlık becerisinin de olduğu görülmektedir (MEB, 2018). Bu becerinin daha çok üretim, dağıtım ve tüketim adlı öğrenme alanı ile ilişkilendirildiği söylenebilir. Diğer derslerin öğretim programlarında ise finansal okuryazarlık becerisine değinilmediği ifade edilmektedir (Mete, 2020). Özetle finansal okuryazarlık becerisi sosyal bilgiler, hayat bilgisi, matematik ve Türkçe öğretim programlarında ele alınmıştır. Ancak programların öğrenme çıktıları, çocukların hem günümüzde hem de gelecekteki yaşamlarını yürütmeleri için yeterli görülmemektedir (Güvenç, 2017). Bu beceriye odaklanan ve öğrencilerle yapılan çalışmalar da bu durumu destekler niteliktedir. Bu kapsamda yapılan çalışmalarda ilkökul (Çarıkçı, 2019), ortaokul (Ertoğrul, 2020; Karaaslan, 2020; Köroğlu, 2021), lise (Er ve Taylan, 2017; Tosun, 2016) ve üniversite öğrencilerinin (Coşkun, 2016; Kılıç, Ata ve Seyrek, 2015) yanı sıra yetişkinlerin de (Bozkurt, Toktaş ve Altın, 2019; Sezer ve Demir, 2015)

finansal okuryazarlık becerilerinin yeterli düzeyde olmadığı açıkça ortaya konulmuştur. Ertoğrul (2020), 321 ortaokul öğrencisiyle öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeyi amaçladığı bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmanın sonucunda öğrencilerin yaklaşık yarısının yeterli düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olmadığı ortaya konulmuştur. Yine 588 öğrenci ile yürütülen ve ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerini çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlayan başka bir çalışmada (Karaaslan, 2020), ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin yeterli olmadığı sonucuna da ulaşılmıştır. Lise öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmaların sonuçları da yukarıda ifade edilen çalışmalara paralellik göstermektedir. Örneğin, Er ve Taylan'ın (2017) yaptığı kapsamlı çalışmaya 812 lise öğrencisi dâhil edilmiştir. Bu çalışmada da öğrencilerin finansal gelişmelere olan ilgilerinin düşük olduğu ve temel finansal terimler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları belirlenmiştir. Finansal okuryazarlık becerisi bağlamında gerçekleştirilen ve katılımcıları yetişkinlerden oluşan çalışmalarda da benzer sonuçlara rastlanılmaktadır (Sezer ve Demir, 2015).

Yapılan uluslararası çalışmalar incelendiğinde ise yine benzer sonuçlara ulaşıldığı söylenebilir (Chen ve Volpe, 1988; Lusardi ve Mitchell, 2011). Bu noktada Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme for International Student Assessment [PISA]) örnek olarak gösterilebilir. Bu değerlendirme programında finansal okuryazarlık beş farklı boyutta ele alınmaktadır. Öğrenciler birinci düzeyde, finansal ürünleri ve kavramları açıklayabilmekte; ikinci düzeyde finansal ürünler ve kavramlar hakkındaki bilgilerini kullanabilmekte; üçüncü düzeyde finansal ürünler ve kavramlar hakkındaki bilgilerini kendi yaşamlarında kullanabilmekte; dördüncü düzeyde yaygın olmayan finansal kavramlara ilişkin bilgilerini kullanabilmekte ve beşinci düzeyde finansal kavram ve ürünler hakkındaki bilgilerini uzun vadede yaşamlarına entegre edebilecek şekilde kullanabilmektedir (Sönmez ve Topcal, 2022). Türkiye, PISA programına diğer alanlarda (matematik, fen, okuma) dâhil olsa da finansal okuryazarlık başlığı altında henüz katılmamıştır. Finansal okuryazarlık alanında on üçü Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organization for Economic Cooperation and Development [OECD]) ülkesi olmak üzere toplam yirmi bir ülkeden 117.000 öğrencinin katıldığı PISA değerlendirmesinin sonuçları incelendiğinde öğrencilerin sadece %10'unun finansal okuryazarlıkta en üst yeterlilik seviyesi olan 5. seviyeye ulaştığı görülmektedir (Türkiye Bankalar Birliği [TBB], 2019).

Yukarıda da ifade edildiği gibi öğrencilerin finansal okuryazarlık becerileri genel olarak düşük düzeydedir. Buradan hareketle birçok okul içi eğitim programının yapılandırıldığı ve uygulandığı görülmektedir. Uluslararası düzeyde "Finans Koçum", "Aflatoun Programı", "Dürüst Para Kutusu" gibi programlara rastlanılmıştır (Berry, Karlan ve Pradhan 2015; Lührmann, Serra-Garcia ve Winter, 2015). Öğrencilere uygulanan programlardan Ekonomik Eğitim Konseyi'nin Hayata Uygun Finansal Eğitim (Financial Fitness For Life [FFFL]) programı oldukça dikkat çekicidir. FFFL müfredatı aynı zamanda hem kısa hem de uzun vadede karşılığını verecek olumlu alışkanlıklar ve pratik beceriler elde etmek için stratejiler geliştirmeyi de amaçlamaktadır. Bu müfredatın içeriği ekonomi, kişisel finans, matematik gibi ulusal standartlara dayanmaktadır. Öğretim materyalleri anaokulundan 12. sınıfa kadar farklı yaş gruplarına uyarlanmıştır. Bu tip eğitim programlarında çoğunlukla harcama, kredi, tasarruf, yatırım ve bütçe kavramlarına odaklanıldığı belirtilmiştir (Amagir vd., 2018). Türkiye'de de öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini artırmayı amaçlayan çalışmaların yapıldığı söylenebilir. Örneğin; Çarıkçı (2019), 4.sınıf öğrencilerine yönelik "Bütçemi Yapabiliyorum" adlı bir eğitim programı geliştirmiştir. Bu programı 193 4.sınıf öğrencisine uygulamıştır. Programın sonunda öğrencilerin konuyu pekiştirmesi amacıyla "Nasıl Harcamalıyım?" adlı etkileşimli bir oyun da oynatılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda programın öğrenciler üzerinde olumlu yönde etkisi olduğu belirlenmiştir. Yine Çetinkaya ve diğerlerinin (2023), 46 3.sınıf öğrencisi ile yürüttükleri yarı deneysel çalışmanın sonucunda, etkileşimli sesli okuma yönteminin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini artırdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Finansal okuryazarlık üzerine oluşturulan eğitim programları genelde okul temelli olarak tasarlanmış ve yürütülmüştür. Ancak okul temelli programlarda finansal okuryazarlık becerisiyle ilişkili diğer paydaşları göz ardı etme riski oluşabilir. Bu noktada finansal bilgiye ulaşmak için okul dışındaki unsurlardan da faydalanılması gerektiği önemle vurgulanmaktadır (Moreno-Herrero vd.,

2018). Bu becerinin çocuklara kazandırılmasında okullar ve aileler önemli bir rol oynasa da (Fauziha ve Sari, 2019), finansal okuryazarlık becerisinin topluma kazandırılması sadece örgün eğitim kurumlarının ve ailelerin sorumluluğunda olmamalıdır. Çünkü bu beceri tüm toplumu yakından ilgilendiren bir husus olması nedeniyle diğer paydaşların da sorumluluk almalarını gerektirmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmalarda çocuklara erken yaşlardan itibaren formal ve informal finans eğitimi verilmesi, politika üreticilerin öğrenciler için kapsamlı finansal okuryazarlık eğitimleri hazırlamasına katkı sunması, finansal konularda sivil toplum kuruluşlarının yardım etmesi, MEB'in bankalarla işbirliği protokolleri yoluyla öğretmenlere ve öğrencilere yönelik finansal okuryazarlık eğitimleri gerçekleştirmesi, öğrencilere finansal konularda eğitim verebilecek akademisyenlerden ve gönüllerden oluşan gruplar oluşturulması, finansal kavramların öğretilmesine yönelik kamu kurum ve kuruluşlardan destek alınması gibi önerilerin olduğu görülmektedir (Sarigül, 2020).

Tüm bunlardan hareketle bu çalışmanın amacı okul içi ve okul dışı eğitim ve etkinliklerden oluşan çocuklara yönelik finansal okuryazarlık programının 5.sınıf öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine etkisini tespit etmektir. Bu çalışma ile öğrencilerin milli bir kaynak olan paranın; yönetimi, tasarrufu ve doğru kaynaklara aktarımı konularında uygun adımlar atmalarını sağlayacak bilgi ve beceriler kazanmalarına odaklanılmıştır. Bu çalışmanın çıkış noktasını 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi'nde de önemle altı çizilen ve 21. yüzyıl becerileri arasında yer alan finansal okuryazarlık becerisi oluşturmuştur. Özellikle vizyon belgesinde finansal okuryazarlığa ilişkin farkındalık ve beceri eğitimleri düzenlemenin üzerinde önemle durulmaktadır. Bu araştırma ile 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi'ne paralel olarak ülkemizin kaynaklarının finansal açıdan daha bilinçli kullanılması ve çağımızın en önemli sorunlarından biri olan israfın önüne geçme çabalarına katkı verileceği düşünülmektedir. Araştırmada aşağıdaki soruya cevap aranmıştır:

1. Finansal okuryazarlık farkındalık programının öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerindeki etkisi nedir?

Yöntem

Yöntem ana başlığı altında, araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin analizi ve araştırma etiği alt başlıklarına yer verilmiştir.

Araştırma Deseni

Bu çalışmada ortaokul 5.sınıf öğrencileri için oluşturulan finansal okuryazarlık farkındalık programının etkililiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden deneysel desen kullanılmıştır. Deneysel desenlerden ise öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen tercih edilmiştir. Bu desende hazır gruplardan ikisi belirli değişkenler üzerinden eşleştirilmeye çalışılır (Büyüköztürk vd., 2010). Bu çalışmada iki grup sınıf düzeyi, yaş, ön test puanları ve öğrenim görülen okulun konumu bakımından eşleştirilmeye çalışılmıştır. Eşleştirilen gruplar deney ve kontrol gruplarına seçkisiz bir şekilde atanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Aydın ili Sultanhisar ilçesinde yer alan iki devlet okulunda öğrenim gören 15'i deney 17'si kontrol olmak üzere toplam 32 beşinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Çalışma, araştırmacılardan birinin öğretmen olarak görev yaptığı ilçede gerçekleştirilmesi nedeniyle uygun örnekleme yöntemi (Patton, 2018), örnekleme yöntemi olarak benimsenmiştir. İki okuldaki çalışmaya katılmaya istekli, gönüllü ve öntest ortalamaları anlamlı bir şekilde farklılaşmayan beşinci sınıf şubelerinden biri deney (Ort. = .81.26, SS = 14.35) diğeri de kontrol grubu (Ort. = 87.58, SS = 13.04) olarak yansız bir şekilde atanmıştır ($t(30) = -1.30, p = .20$). Deney grubunu oluşturan katılımcıların 11'i (%73.3) kız, 4'ü (%27.7) erkektir. Deney grubunun oluşturan katılımcıların yaşları değerlendirildiğinde ise 12'sinin (%80) 11 ve 3'ünün (%20) 12 yaşında olduğu görülmüştür. Kontrol grubunu oluşturan katılımcıların 9'u (%52.9) kız iken 8'i (%47.1)

erkektir. Kontrol grubunu oluşturan katılımcıların yaşları değerlendirildiğinde ise 15'i (%88.2) 11 ve 2'sinin (%11.8) 12 yaşında olduğu görülmüştür

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada Yılmaz, Aladağ ve Kaya (2022) tarafından geliştirilen “Çocuklar İçin Finansal Okuryazarlık Ölçeği” kullanılmıştır. 9 ila 12 yaşlarındaki çocukların finansal okuryazarlık beceri düzeyini değerlendirmeyi amaçlayan bu ölçek iki faktörlü bir yapıya sahiptir. Her iki faktör birden toplan varyansın %58.24'ünü açıklamaktadır. Ölçeğe ilişkin Cronbach's alpha iç tutarlık katsayısı .95 olarak hesaplanmıştır. Genel olarak 5'li likert tipinde oluşturulan bu ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ve çocukların finansal okuryazarlık becerilerinin değerlendirilmesinde kullanılabileceği ifade edilebilir. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 120 iken minimum puan ise 0'dır.

Verilerin Toplanması

Çalışma, 2023-2024 eğitim öğretim yılının güz döneminde gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya başlanılmadan Aydın İl MEM'den gerekli resmi izinler alınmıştır. Ayrıca Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan gerekli onay elde edilmiştir. Yazarlardan birinin öğretmen olarak görev yaptığı ortaokuldaki 5.sınıf şubelerinden biri deney grubuna tesadüfi olarak atanmıştır. Deney grubunda toplamda 15 öğrenci yer almıştır. Deney grubundaki öğrenci velilerinden çocuklarının araştırmaya gönüllü olarak katıldıklarına yönelik onam formları alınmıştır. Sonrasında deney grubundaki öğrencilerle programa ilişkin bilgilendirme toplantısı yapılmıştır. Böylece finansal okuryazarlık farkındalık programı ayrıntılı bir biçimde öğrencilere tanıtılmıştır. Çalışmanın kontrol grubunu ise aynı ilçede yer alan farklı bir ortaokulda öğrenim gören 5.sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Kontrol grubu da 5.sınıf şubelerinden birinin tesadüfi olarak atanmasıyla oluşturulmuştur. Kontrol grubunda 17 öğrenci yer almıştır. Hem deney hem de grubunu oluşturan öğrencilere, Çocuklar İçin Finansal Okuryazarlık Ölçeği uygulanmıştır. Bu ölçeğin kullanımına ilişkin izinler elde edilmiştir. Ölçeğin deney grubu öğrencilerine uygulaması çocukların doğal eğitim ortamı olan sınıfta yapılmıştır. Benzer şekilde kontrol grubu öğrencilerine de ön test sınıf ortamında uygulanmıştır. Hem deney hem de kontrol grubu öğrencilerine son testin yapılacağına ilişkin bilgilendirme yapılmamıştır. Öntest uygulamasından sonra deney grubundaki öğrenciler ile altı haftalık finansal okuryazarlık farkındalık programı gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubuna herhangi bir müdahale programı uygulanmamıştır. Programda yer alan eğitimler ve etkinlikler okul içi ve okul dışı olmak üzere iki boyutta planlanmıştır. Eğitim programı altı hafta olarak düzenlenmiş ve yürütülmüştür. Program, öğrencilere haftada iki ders saati uygulanmıştır. Bu eğitimlerin sonunda hem deney hem de kontrol grubu öğrencilerine yine sınıf ortamında son-test uygulaması yapılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22. yazılımına aktarılmıştır.

Müdahale Programı

Çalışmada uygulanması planlanan finansal okuryazarlık farkındalık programı, deney grubunu oluşturan öğrencilerin demografik özellikleri (örn., yaş) göz önüne alınarak; finansal yönetim ve bilinçli tüketim boyutlarında (Yılmaz vd., 2022) ele alınmıştır. Kısaca eğitimin içeriği bu boyutlarda düzenlenmiştir. Ayrıca finansal okuryazarlık temalı akademik çalışmalar incelenmiş ve birçok çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin artırılması önemle vurgulanmıştır. Bu doğrultuda bazı çalışmalarda özellikle sivil toplum kuruluşları, bankalar, üniversiteler gibi kurum ve kuruluşlardan destek alınması önerilmektedir (Karaağaç, 2015; Kayacan, 2019). Bununla birlikte programın hazırlanmasında ve yürütülmesinde proje tabanlı öğrenme yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşımda öğrenciler uygun oldukları her yerde ve her zaman projeleri ile ilgili çalışmalar yapabilmektedir. Yaklaşımın temelini, öğrencilerin yaşadıkları çevredeki problemleri farklı disiplinlerden yardım alarak gruplar halinde çözebilmeleri oluşturmaktadır (Saracaloğlu vd., 2006). Çocuklara yönelik finansal okuryazarlık farkındalık programı tüm bunlardan hareketle yapılandırılmış ve düzenlenmiştir.

Çocuklara Yönelik Finansal Okuryazarlık Farkındalık Programı (Müdahale Programı)

Bu programın aşamaları aşağıda sıralanmıştır:

1. Öncelikle öğrenciler finansal okuryazarlık kavramına ilişkin literatür taraması yapmıştır.
2. Öğrenciler elde ettikleri bilgileri dijital araçlardan yararlanarak sınıf içinde arkadaşlarına aktarmıştır. Öğrencilerin elde ettikleri bilgileri iki hafta süresince haftada iki ders saati olmak kaydıyla arkadaşlarına anlatması planlanmıştır. Bu süreçte kahoot vb. web2 araçlarını kullanarak anlatımın zenginleştirilmesi sağlanmıştır.
3. Sultanhisar ilçesi tüketici hakem heyeti başkanı okula davet edilerek öğrencilere “bilinçli tüketici” olma konulu bir eğitim vermiştir. Bu eğitim, 2 ders saati olarak planlanmıştır.
4. Bir özel bankanın müdürü okula davet edilerek “finansal yönetim” konusunda öğrencilere sunum yapması sağlanmıştır. Bu sunum, 2 ders saati olarak planlanmıştır.
5. Adnan Menderes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesine ziyaret gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaret esnasında öğrencilere iktisat bölümü öğretim üyelerinden biri “finansal okuryazarlık” konulu bir eğitim vermiştir. Bu eğitim 2 ders saati olarak planlanmıştır.
6. Üniversitede verilen eğitimden sonra öğrencilerin kampüsün içinde yer alan finans laboratuvarını gezmeleri sağlanmıştır. Burada yatırım araçları hakkında bilgiler verilmiş ve öğrencilerin ülkemizin üretim yapan önemli şirketlerini tanınması sağlanmıştır. Ayrıca bu laboratuvarda öğrenciler, anlık veri akışını da yakından takip etmiştir.
7. Son olarak fakülte dekanı ile öğrenciler bir toplantı yapmıştır. Bu görüşmede öğrenciler, fakültenin bölümleri hakkında genel bilgiler elde etmiştir.
8. Öğrenciler tüm süreçte edindikleri bilgi ve becerileri “finansal okuryazar günlüğü” adlı bir üründe toplamıştır.

Verilerin Analizi

Öğrencilere finansal okuryazarlık programının uygulanmasından sonra, öğrencilerin öntest ve sontest puanları üzerinde gerekli olan istatistiksel işlemler gerçekleştirilmiştir. Testlerden elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Ardından deney ve kontrol grubunun öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü kovaryans analizinden (ANCOVA) yararlanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Analizlerde .05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

Araştırma Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Ek olarak araştırma için Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan 06.03.2024 tarih ve 37 sayılı karar ile etik kurul izni alınmıştır.

Bulgular

Bu çalışmada çocuklar için finansal okuryazarlık farkındalık eğitiminin etkililiğini belirlemek için çocuklar için finansal okuryazarlık ölçeği ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Hem deney hem de kontrol grubunun öntest ve sontest puanları üzerinde normallik analizleri yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda çarpıklık ve basıklık değerleri ± 2 aralığında olduğundan tüm puanların normal dağılım gösterdiği görülmüştür (George ve Mallory, 2010).

Tablo 1
Deney ve Kontrol Grubuna İlişkin Betimsel İstatistikler

		N	Ortalama	SS	Min	Max	Çarpıklık	Basıklık
Öntest	Deney	15	81.26	14.35	48.00	104.00	-.510	.773
	Kontrol	17	87.58	13.04	56.00	102.00	-.900	.442
Sontest	Deney	15	96.40	10.03	76.00	115.00	-.567	.809
	Kontrol	17	91.58	13.99	60.00	106.00	-.885	-.129

Tablo 1 incelendiğinde gruplara ait finansal okuryazarlık öntest ölçümleri açısından kontrol grubunun daha avantajlı olduğu ifade edilebilir. Deney grubuna ait sontest ölçümlerinde öntest puanlarına göre önemli bir artışın olduğu dikkat çekmektedir. Kontrol grubunun öntest ve sontest puanlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin öntestleri kontrol edilip sontest puanlarının birbirinden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmış olduğunu değerlendirmek için tek yönlü kovaryans (ANCOVA) analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analize ilişkin bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2
Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Aritmetik Ortalama Farklılıkları

Gruplar	N	Sontest Puanları		Düzeltilmiş Ortalamalar		Bonferroni post hoc Ortalama Farkı	
		Ortalama	SS	Ortalama	SH	Deney-Kontrol Ortalama Farkı	η^2_p
Deney	15	96.40	10.03	98.83	1.93	9.40**	0.29
Kontrol	17	91.58	13.99	88.43	1.81		

Not. ** $p < .01$.

Yukarıdaki tabloya göre öğrencilerin öntest puanları kontrol edildiğinde grupların sontest puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F(1,29) = 12.209, p = .002$). Yapılan Bonferroni post hoc analizi deney grubundaki öğrencilerin ortalamalarının kontrol grubundaki öğrencilerin ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermiştir (Ortalamalar Arasındaki Farklılık = 9.40, SE = 2.691, $p = .002$). Elde edilen sonuçlar kısmi etki büyüklüğünün yüksek bir değerde olduğunu göstermiştir ($\eta^2_p = 0.29$).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Çocuklara Yönelik Finansal Okuryazarlık Farkındalık Programı’nın 5.sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerine katkı sağladığı yapılan analizler sonucu ortaya konulmuştur. Bu sonuç çocuklarda finansal okuryazarlık becerisini artırmayı amaçlayan birçok çalışma ile örtüşmektedir (Becchetti, Caiazza ve Coviello, 2013; Çarıkçı, 2019; Çetinkaya vd., 2023; Lührmann vd., 2015). Programın, finansal okuryazarlık bağlamında yapılandırılan diğer eğitim programlarından birkaç noktada farklılaştığı ifade edilebilir. Bunlardan biri olarak çalışmada okul dışı öğrenme ortamları programa dâhil edilmiştir. Ortaokul öğrencileri ile yapılan çalışmalarda (Bakioğlu ve Karamustafaoğlu, 2020; Demirel ve Özcan, 2020; Topçu ve Atabey, 2016) da okul dışı öğrenme ortamlarının öğrenme üzerinde olumlu etkileri olduğu ifade edilmiştir. Bir diğeri ise bu eğitim

programının yapılan bir proje bağlamında uygulanmış olmasıdır. Böylece proje tabanlı bir öğrenme yaklaşımı benimsenmeye çalışılmıştır. Çünkü proje tabanlı öğrenme yaklaşımı, “öğrencileri motive eden öğrenciyi öğretme-öğrenme sürecinin merkezine alan, gerçek yaşamın konularına ve uygulamalarına yer veren bir öğrenme” yaklaşımıdır (Vatansever Bayraktar, 2015). Okul içi ve okul dışı etkinliklerle desteklenmiş proje tabanlı öğrenme yaklaşımının ortaokul öğrencilerine olumlu yönde etkisi olduğu yapılan çalışmalar sonucu ortaya konulmuştur (Çetin ve Şengezer, 2013; Şimşek ve Hamzaoğlu, 2020; Tonbuloğlu, Aslan, Altun ve Aydın, 2013).

Yine ilkokul ve ortaokul öğrencileri ile finansal okuryazarlık çerçevesinde yapılan çalışmalarda öğrencilere verilen eğitimlerde genellikle bütçe, tasarruf, yatırım ve bankacılık gibi kavramların öne çıktığı vurgulanmıştır (Amagir vd., 2018). Bu çalışmada yer alan eğitim ve etkinlikler planlanırken hem bu kavramlar dikkate alınmıştır. Başka bir açıdan programın uygulanması sürecinde finansal okuryazarlığa ilişkin paydaşlar okula davet edilmiş ve uzmanlık alanlarında öğrencilere eğitim vermeleri sağlanmıştır. Bu durum, öğrencilerde, finansal okuryazarlık kavramının birçok iş ve meslek grubuyla ilgili olduğu noktasında farkındalık oluşmasını sağlamıştır. Yapılan çalışmalarda (Acat ve Aslan, 2011; Çetin ve Konan, 2020; Erdem ve Gürol, 2022) da eğitime hem iç hem de dış paydaşların katılımının önemi özellikle vurgulanmaktadır.

Finansal açıdan bireylerin eğitilmesine ve bu konuda farkındalıklarının oluşturulmasına erken yaşta başlanmalıdır. Böylece geleceğin yetişkinleri olan çocuklar hem kendi finansal sorunlarıyla baş edebilir hale gelmekte hem de yaşadığı ülkenin ekonomik yapısına katkı sağlamaktadır (Sönmez ve Topcal, 2022). Bu becerinin hem ülkemizde hem de farklı ülkelerin öğretim programlarında yer alması bu anlamda şaşırtıcı değildir. Ancak ülkemizde öğrenim gören çocuklara okutulan derslerin öğretim programları incelendiğinde finansal okuryazarlık becerisinin özellikle sosyal bilgiler ve kısmen matematik dersi programlarına sıkıştığı düşünülebilir. Oysa finansal bilgi geniş kapsamlı olarak ele alınmalıdır. Bu bağlamda özellikle çocukların finansal okuryazarlık becerilerine katkı sağlamayı amaçlayan ulusal ve uluslararası birçok eğitim programının olduğu görülmektedir (Berry vd., 2015; Çarıkçı, 2019; Lihmann vd., 2015). Ek olarak ülkemizde bazı sivil toplum kuruluşlarının bu konuda çabaları (örn., TBB Finansal Okuryazarlık Platformu, Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği [FODER]) olduğu da göz ardı edilmemelidir. Ancak bu unsurların öğrencilere erken yaşlarda ulaşması noktasında birtakım güçlükler yaşandığı da bilinmektedir.

Genellikle eğitim programlarında eğilim, öğrencilerin becerileri deneyimleyerek kazandığı beceri temelli yaklaşımı temel alan programlar hazırlamaya yönelik olsa (Amagir vd., 2018) da öğrencilere finansal okuryazarlık noktasında katkı sağlamayı amaçlayan çalışmaların öğrencilerin daha aktif olduğu ve öğrenmenin merkezinde yer aldığı bir perspektifle ele alınmadığı ifade edilebilir. Oysa etkili finansal eğitim programlarının ortak özelliği; öğrencilerin öğrenme sürecine aktif olarak katılabilecekleri bir program niteliğinde olmalarıdır (Akay, 2013; Batty, Collins ve Odders-White, 2015). Bu durum yapılandırmacı yaklaşımla da uyumlu gözükmektedir (Arslan, 2007). Bu çalışmanın hemen her aşamasında öğrencilerin aktif rol alması sağlanmıştır.

Ayrıca çalışma sonunda ortaya çıkan ürünler öğrenciler tarafından tasarlanmıştır. Öğrenciler finansal okuryazarlık konusundaki farkındalıklarını akranlarıyla paylaşma olanağı bulmuşlar ve öğrendikleri bilgileri içselleştirmişlerdir. Özel olarak “finansal okuryazar günlüğü” çalışması finansal bir rehber olma niteliğinin yanında öğrencilere harcamalarını düzenleme fırsatı da vermektedir. Kapsamlı bir şekilde hazırlanan bu ürün 32 günlük olarak tasarlanmış ve basılmıştır. Öğrencilere paranın milli bir kaynak olduğu bu program ile benimsetilmeye çalışılmıştır. Bu kaynağın doğru kullanımına yönelik tutum ve davranış değişikliğinin Türk toplumu için ihtiyaç olduğu düşünülebilir. Finansal okuryazarlık bireylerin kişisel finansmanlarını doğru bir şekilde planlamaları ve yönetmeleri için gerekli beceriler bütünü olarak tanımlansa da bu konuda verilecek eğitimin nihai amacı insanların finansal davranışlarını değiştirmeye teşvik etmektir (Fauziha ve Sarib, 2019).

Araştırmada yansız bir şekilde iki okulda var olan 5. sınıflardan bir deney grubu ve bir de kontrol grubu atanmıştır. Bu bağlamda çalışma yarı deneysel bir çalışmadır. Yarı deneysel çalışmaların kendi yapısından kaynaklı olarak çalışmanın sonuçlarını etkileyebilecek iç ve dış

geçerlilikle ilgili sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu sınırlılıklar bu çalışmanın sonuçlarını da etkilemiş olabilir. Sonraki çalışmalarda öğrenciler deney ve kontrol gruplarına yansız bir şekilde atanarak araştırma sonuçlarını etkileyebilecek durumlar en aza indirgenebilir. Öğrencilerin edindikleri yeterlilikleri uygulama süreci tamamlandıktan sonra ne düzeyde sürdürdüklerine yönelik herhangi bir izleme çalışmasının yapılmaması bu araştırmanın diğer bir sınırlılığı olarak gösterilebilir. Sonraki çalışmalarda uygulama sonrasında öğrencileri izlemeye yönelik değerlendirmeler araştırma sürecine dâhil edilebilir. Yine çalışmada uygulanan programın etkililiği sadece istatistiksel olarak yapılan analizlerle anlaşılmalı çalışılmıştır. Bu durum da araştırma sonuçları hakkında yüzeysel bir bakış açısı sunmaktadır. Sonraki araştırmalarda görüşme ve gözlem gibi teknikler de çalışmalara dâhil edilerek finansal okuryazarlığı geliştirmeye yönelik ortaya konulan eğitim programının etkililiği derinlemesine tartışılabilir.

Finansal okuryazarlık, bireylerin kişisel mali durumlarını yönetme yeteneklerini güçlendiren kritik bir beceridir. Bu beceri, insanların bütçe yapabilme, borçlanma kararları alabilme, yatırım yapma ve geleceğe yönelik finansal hedefler belirleme konularında bilinçli kararlar almalarını sağlar. Finansal okuryazarlık sayesinde bireyler, mali kaynaklarını daha etkin kullanabilir, tasarruf alışkanlıkları geliştirebilir ve riskleri daha iyi yönetebilirler. Ayrıca, bu beceri ekonomik istikrarın sağlanmasında ve toplumsal refahın artırılmasında da önemli bir rol oynar. Dolayısıyla, finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi, bireylerin ve toplumların finansal açıdan daha sağlam temellere dayalı bir gelecek inşa etmelerine katkı sağlar. Bu çalışmada da hazırlanan eğitim programı ile 5. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık farkındalıkları artırılmaya çalışılmıştır. Bu ve benzeri araştırmaların finansal okuryazarlığın önemini anlaşılmasına ve bu becerinin geliştirilmesine yönelik verilen çabalara önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması

Çalışmada çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum bulunmamaktadır.

Teşekkür ve Açıklama: Çalışmaya destek veren kamu kurum ve kuruluşlarına teşekkür ederiz. Ek olarak bu çalışma 2. Uluslararası Sosyal, Siyasal ve Mali Araştırmalar Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Yine bu çalışma yazarlardan biri tarafından gerçekleştirilen TÜBİTAK 2204-B Ortaokul Öğrencileri Araştırma Projeleri kapsamında yürütülmüştür.

Kaynaklar

- Acat, M. B. ve Aslan, M. (2011). Okulların karakter eğitimi yetkinliği ölçeği (OKEYÖ). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(21), 7-27.
- Akay, C. (2013). Ortaokul öğrencilerinin yaparak-yaşayarak öğrenme temelli TÜBİTAK 4004 bilim okulu projesi sonrası bilim kavramına yönelik görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 326-338.
- Altay, N. (2020). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının beceriler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 276-297.
- Amagir, A., Groot, W., Maassen van den Brink, H. and Wilschut, A. (2018). A review of financial-literacy education programs for children and adolescents. *Citizenship, Social and Economics Education*, 17(1), 56-80.
- Arslan, M. (2007). Eğitimde yapılandırmacı yaklaşımlar. *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, 40(1), 41-61.

- Bakioğlu, B. ve Karamustafaoğlu, O. (2020). Okul dışı öğrenme ortamlarının öğretim sürecinde kullanımına yönelik öğrenci görüşleri. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 80-94.
- Batty, M., Collins, J. M. and Odders-White, E. (2015). Experimental evidence on the effects of financial education on elementary school students knowledge, behavior, and attitudes. *Journal of Consumer Affairs* 49(1), 69–96.
- Bayram, S. (2010). *Finansal okuryazarlık ve para yönetimi davranışları: Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine uygulama*. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Becchetti, L., Caiazza, S. and Coviello, D. (2013). Financial education and investment attitudes in high schools: Evidence from a randomized experiment. *Applied Financial Economics* 23(10), 817–836.
- Berry, J., Karlan, D. and Pradhan, M. (2015). The impact of financial education for youth in Ghana. *Yale University Economic Growth Center Discussion Paper*, (1048), 1-33. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2588720>
- Bozkurt, E., Toktaş, Y. ve Altın, A. (2019). Türkiye’de tasarruf ve finansal okuryazarlık üzerine bir araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(72), 1580-1605.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32(7), 513-531. <https://doi.org/10.14195/0870-4147-48-1>
- Bruhn, M., de Souza Leão, L., Legovini A., Marchetti, R. and Zi, B. (2013) The impact of high school financial education: Experimental evidence from Brazil. *World Bank Policy Research Working Paper* (6723), 1-55.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. (2022). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çetin, R. B. ve Konan, N. (2020). Farklı ülkelerin eğitim denetimi sistemlerine ilişkin bir inceleme. *Scientific Educational Studies*, 4(1), 45-77.
- Çetin, O. ve Şengezer, B. (2013). Ortaokul öğrencilerinin proje çalışmalarına ilişkin görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 14(1), 24-49.
- Çetinkaya, F. Ç., Yıldırım, K., Öksüz, H. İ., Sönmez, M., Tosun, D. K., Rasinski, T. and Galeza, A. (2023). Improving financial literacy through interactive read-aloud with children’s picture books. *The Journal of Educational Research*, 116(1), 48–59. <https://doi.org/10.1080/00220671.2023.2182752>
- Chen, H. and Volpe, R. P. (1998). An analysis of personal financial literacy among college students. *Financial Services Review*, 7(2), 107-128.
- Coşkun, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal davranış ve tutumlarının belirlenmesi: Finansal okuryazarlık algıları üzerine bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 2247-2258.

- Çarıkçı, O. (2019). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin finansal farkındalık düzeyinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 133-157.
- Demirel, R. ve Özcan, H. (2020). Ortaokul öğrencileri ile bir okul dışı öğrenme ortamına alan gezisi: Tropikal kelebek bahçesi örneği. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 120-144.
- Dillard, B. L. (2022). Financial literacy: The child left behind. *International Journal of Multidisciplinary Research and Growth Evaluation*, 3(3), 264-267.
- Er, B. ve Taylan, A. E. (2017). Lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Sosyal Bilimler Enstitüsü-Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 297-317.
- Erdem, S. ve Gürol, M. (2022). Rehberlik ve kariyer planlama dersi öğretim programının paydaş görüşlerine göre değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 13(79), 1-20.
- Ertoğrul, D. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ve bu düzeyleri etkileyen demografik faktörler (Muğla örneği)*. Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Fauziaha, P. and Sari, R. C. (2019). The development of a financial literacy questionnaire for early childhood. *Development*, 7(7), 305-315.
- George, D. and Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference, 17.0 update* (10a ed.). Boston: Pearson.
- Güvenç, H. (2017). Öğretim programlarımızda finansal okuryazarlık. *İlköğretim Online*, 16(3), 935-948.
- Hastings, J. S., Madrian, B. C. and Skimmyhorn, W. L. (2013) Financial literacy, financial education, and economic outcomes. *Annual Review of Economics* 5(1), 347–373.
- Karaağaç, A. (2015). *Finansallaşma sürecinde finansal okuryazarlık*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karaaslan, H. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2022). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (37. baskı). Ankara: Nobel.
- Kayacan, E. N. (2019). *Hane halkının finansal okuryazarlık ve para yönetme becerisinin ölçülmesi: Zonguldak ili örneği*. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, Sakarya.
- Kılıç, Y., Ata, H. A. ve Seyrek, İ. H. (2015). Finansal okuryazarlık: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Journal of Accounting & Finance*, 66, 129-150.
- Köroğlu, H. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Lusardi, A. and Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *Journal of Economic Literature*, 52(1), 5–44.
- Lusardi, A. (2019). Financial literacy and the need for financial education: evidence and implications. *Swiss Journal of Economics and Statistics*, 155(1), 1-8.

- Lührmann, M., Serra-Garcia, M. and Winter, J. (2015). Teaching teenagers in finance: Does it work? *Journal of Banking and Finance* 54, 160–174.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Matematik Dersi Öğretim Programı*. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201813017165445> adresinden 19.01.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686> adresinden 18.01.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Mete, G. (2020). Okuryazarlık türleri ve 2023 eğitim vizyonu belgesi. *Kesit Akademi Dergisi*, 22, 109-120.
- Moreno-Herrero, D., Salas-Velasco, M. and Sánchez-Campillo, J. (2018). Factors that influence the level of financial literacy among young people: The role of parental engagement and students' experiences with money matters. *Children and Youth Services Review*, 95, 334-351.
- Moschis, G. P. (1985). The role of family communication in consumer socialization of children and adolescents. *Journal of Consumer Research*, 11(4), 898-913.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çev. Bütün, M ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Saputra, J. and Susanti, D. (2021). A study of several financial literacy teaching methods for children. *International Journal of Ethno-Sciences and Education Research*, 1(2), 7-10.
- Saracaloğlu, A. S., Akamca, G. Ö. ve Yeşildere, S. (2006). İlköğretimde proje tabanlı öğrenmenin yeri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(3), 241-260.
- Sarıgül, H. (2020). Türkiye’de finansal okuryazarlık alanında yazılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 10(1), 153-165.
- Satoğlu, S. (2014). *Bireysel yatırımcıları koruma aracı olarak finansal okuryazarlık ve Türkiye uygulaması*. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Sezer, D. ve Demir, S. (2015). Yatırımcıların finansal okuryazarlık ve bilişsel yetenek düzeylerinin psikolojik yanlısamlar ile ilişkisi. *Journal of Accounting & Finance*, 66(1), 69-88.
- Sönmez, M. T. (2022). Erken dönemlerde finansal farkındalığın gelişmesi ve finansal okuryazarlık konularının matematik dersine entegrasyonu. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(2), 569-589. <https://doi.org/10.33308/26674874.2022362402>
- Sönmez, M. T. and Topcal, B. (2022). Analysis of financial literacy association contents in middle school mathematics textbooks by grade level. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 23(3), 2596-2630.
- Şayan, N. ve Yakut, S. (2022). Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi: Çanakkale merkez örneği. *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1), 23-34.
- Şimşek, F. ve Hamzaoğlu, E. (2020). Okul dışı gerçekleştirilen proje tabanlı öğrenme yaklaşımının ortaokul öğrencilerine etkisinin araştırılması. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(Armağan Sayısı), 395-424. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.689423>

- Türkiye Bankalar Birliği. (2019). *PISA 2018 değerlendirmesi ve analitik çerçevesi*. <https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7674/PISA18.pdf> adresinden 20.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Tonbuloğlu, B., Aslan, D., Altun, S. ve Aydın, H. (2013). Proje tabanlı öğrenmenin öğrencilerin bilişüstü becerileri ve öz-yeterlik algıları ile proje ürünleri üzerindeki etkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(23), 97-117.
- Topçu, M. S. ve Atabey, N. (2016). Alan gezilerinin ortaokul öğrencilerinin çevre konusundaki bilgi ve tutumları üzerine etkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 494-513.
- Tosun A. E. (2016). *Lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyi üzerine bir alan araştırması*. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Vatansever Bayraktar, H. (2015). Proje tabanlı öğrenme yaklaşımı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 1-10.
- Yılmaz, E., Aladağ, S. ve Kaya, G. (2022). Çocuklar için finansal okuryazarlık ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 6(3), 100-111.
- Yiğit, Y. ve Görmez, E. (2022). Sosyal bilgiler dersini almış ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık yeterliliğine ilişkin bir araştırma. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(32), 332-361.

Extended Abstract

Introduction

Technological and societal developments necessitate individuals to acquire new skills, one of which is financial literacy. Financial literacy is defined as "the comprehensive financial knowledge required for individuals to make sound financial decisions" (Köroğlu, 2021, p. 44). This skill contributes to an individual's ability to accurately assess their financial options, avoid potential financial problems, and understand and interpret national and international economic developments (Sarigül, 2020). Therefore, financial literacy is a skill that should be imparted to all segments of society, regardless of demographic differences (Bayram, 2010). In this context, financial literacy has been addressed in social studies and mathematics curricula. However, the learning outcomes of these programs are deemed insufficient for children to manage their lives both now and in the future (Güvenç, 2017). Studies focusing on this skill with students support this view. Research has shown that elementary school (Çarıkçı, 2019), secondary school (Ertoğrul, 2020; Karaaslan, 2020; Köroğlu, 2021), high school (Er and Taylan, 2017; Tosun, 2016), and university students (Coşkun, 2016; Kılıç et al., 2015), as well as adults (Bozkurt et al., 2019; Sezer and Demir, 2015), do not possess adequate levels of financial literacy. Educational programs on financial literacy have generally been designed and implemented based on school curricula. However, there is a risk of neglecting other stakeholders related to financial literacy skills in school-based programs. It is emphasized that external factors should also be utilized to access financial information (Moreno-Herrero et al., 2018). Although schools and families are important in imparting this skill to children (Fauziha and Sari, 2019), the responsibility of fostering financial literacy in society should not rest solely on formal educational institutions and families. Since this skill closely concerns the entire society, other stakeholders must also assume responsibility. Studies in this context suggest providing formal and informal financial education to children from an early age, contributing to policymakers in preparing comprehensive financial literacy education for students, involving non-governmental organizations in financial matters, implementing financial literacy education for teachers and students through cooperation protocols between the Ministry of National Education and banks, forming groups of academics and volunteers to educate students on financial topics, and seeking support from public institutions and organizations for teaching financial concepts (Sarigül, 2020).

Based on all these points, the aim of this study is to determine the impact of a financial literacy program, comprising both in-school and out-of-school education and activities, on the financial literacy levels of 5th-grade students. This study focuses on equipping students with the knowledge and skills necessary to take appropriate steps in managing, saving, and allocating a national resource, money, correctly. The research seeks to answer the following questions:

1. What is the impact of the financial literacy awareness program on students' financial literacy levels?

Method

In this study, the effectiveness of a financial literacy awareness program developed for 5th-grade middle school students was investigated. Therefore, an experimental design, one of the quantitative research methods, was used. Specifically, a pretest-posttest control group quasi-experimental design (Büyüköztürk et al., 2010) was preferred. The sample of the study consisted of 32 fifth-grade students, 15 in the experimental group and 17 in the control group, selected through a convenience sampling method from two public middle schools in Sultanhisar, Aydın, during the 2023-2024 academic year. The convenience sampling method (Patton, 2018) was adopted due to the study being conducted in the district where one of the researchers works as a teacher. One fifth-grade class from each of the two schools that were volunteered to participate was randomly assigned to either the experimental or control group. In this study, the "Financial Literacy Scale for Children" developed by Yılmaz, Aladağ, and Kaya (2022) was used. This scale, aimed at assessing the financial literacy skill levels of children aged 9 to 12, has a two-factor structure. Both factors together explain 58.24% of the

total variance. After the implementation of the financial literacy program, necessary statistical procedures were performed on the pretest and posttest scores of the students. Skewness and kurtosis values were examined to determine whether the scores obtained from the tests showed a normal distribution. Subsequently, a one-way analysis of covariance (ANCOVA) was used to determine whether there was a significant difference between the pretest and posttest scores of the experimental and control groups. The data were analyzed using the SPSS 22.0 software package, and a significance level of .05 was considered in the analyses.

Findings

In this study, the effectiveness of the financial literacy awareness education for children was determined using the financial literacy scale for children as both a pretest and a posttest. Normality analyses were conducted on the pretest and posttest scores of both the experimental and control groups. The analyses indicated that all scores were normally distributed, as the skewness and kurtosis values were within the ± 2 range (George & Mallory, 2010).

A one-way analysis of covariance (ANCOVA) was conducted to evaluate whether the posttest scores of the experimental and control groups differed significantly while controlling for the pretest scores. The results showed a significant difference between the posttest scores of the groups when the pretest scores were controlled ($F(1,29) = 12.209, p = .002$). Bonferroni post hoc analysis revealed that the mean scores of students in the experimental group differed significantly from those in the control group (Mean Difference = 9.40, SE = 2.691, $p = .002$). The obtained results indicated a high partial effect size ($\eta^2_p = 0.29$).

Conclusion, Discussion and Recommendations

As a result of the analysis, it has been revealed that the Financial Literacy Awareness Program for Children contributes to the financial literacy skills of 5th grade students. This result coincides with many studies aiming to increase financial literacy skills in children (Becchetti et al., 2013; Çarıkçı, 2019; Çetinkaya et al., 2023; Lührmann et al., 2015). It can be stated that the program differs from other training programs structured in the context of financial literacy in several points. As one of these, out-of-school learning environments were included in the program in the study. In studies conducted with secondary school students (Bakioğlu and Karamustafaoğlu, 2020; Demirel and Özcan, 2020; Topçu and Atabey, 2016), it was stated that out-of-school learning environments have positive effects on learning. Another is that this training program was implemented in the context of a project. Thus, a project-based learning approach was tried to be adopted. Because the project-based learning approach is a learning approach that "motivates students, puts them at the center of the teaching-learning process, and includes real-life subjects and applications" (Vatansever Bayraktar, 2015). Studies have shown that the project-based learning approach supported by in-school and out-of-school activities has a positive effect on secondary school students (Çetin and Şengezer, 2013; Şimşek and Hamzaoğlu, 2020; Tonbuloğlu et al., 2013).

Financial literacy is a critical skill that strengthens individuals' ability to manage their personal finances. This skill enables people to make informed decisions about budgeting, borrowing decisions, investing, and setting financial goals for the future. Thanks to financial literacy, individuals can use their financial resources more effectively, develop savings habits and manage risks better. Additionally, this skill plays an important role in ensuring economic stability and increasing social welfare. Therefore, developing financial literacy skills contributes to individuals and societies building a future based on stronger financial foundations. In this research, an attempt was made to increase the financial literacy awareness of 5th grade students with the educational program prepared. It is thought that this and similar studies will make significant contributions to understanding the importance of financial literacy and efforts to develop this skill.

In the research, an experimental group and a control group were assigned impartially from 5th grade students in two schools. In this context, the study is a quasi-experimental study. Quasi-

experimental studies have inherent limitations regarding internal and external validity that may affect the results of the study. These limitations may also have affected the results of this study. In future studies, students can be assigned to experimental and control groups in an impartial manner, thus minimizing situations that may affect the research results. Another limitation of this research can be shown as the lack of any monitoring study to determine the level at which students maintain the competencies they have acquired after the application process is completed. In future studies, evaluations to monitor students after the application can be included in the research process. Again, the effectiveness of the program applied in the study was tried to be understood only through statistical analysis. This situation offers a superficial perspective on the research results. In subsequent studies, the effectiveness of the training program aimed at improving financial literacy can be discussed in depth by including techniques such as interviews and observation.